

STUDIEDAG OPEN EN GASTVRIJE KERKEN

Op dinsdag 13 maart 2007 om 9.00 uur op het KIK Jubelpark 1, Brussel

- 9u00** Verwelkoming en ontmoeting van de deelnemers en de organisatoren.
- 9u30** Verwelkoming door Mevrouw **Myriam Serck-Dewaide**, algemeen directeur van het KIK.
- 9u35-10u00** Het project « *open en gastvrije kerken* » door **Marc Huynen**, stichter en voorzitter van de stichting Open kerken.
- 10u00 -10u20** « *De Sint-Baafskathedraal als open en gastvrije kerk. Belang van de open kerk op religieus vlak* » door **Kannunik Ludo Collin**, rector van de St-Baafskathedraal in Gent, voorzitter van het CRKC en vice-voorzitter van de stichting Open kerken.
- 10u30** Koffiepauze
- 11u00-11u20** « *De kerkinventaris als ultiem beheersinstrument voor het roerend kerkelijk erfgoed* » door **Livia Snauwaert** van de dienst monumentenzorg en cultuurpatrimonium van de provincie Oost-Vlaanderen.
- 11u30-11u50** « *Verzekeringscontracten* » door **Eric Haegeman**, regioafgevaardigde van het Interdiocesaan Centrum.
- 12u00** Broodjesmaaltijd (ter plaatse aangeboden).
- 13u30-13u50** « *Verborgene parels in het stedelijk weefsel. Het belang van collectieve en openbare ruimten in onze hedendaagse samenleving* » door Ir **Thierry Goossens**, landscape architect.
- 14u00-14u20** « *Het toeristisch belang van het project Open en gastvrije kerken voor de gemeente Hoegaarden* » door **Frans Huon**, burgemeester van Hoegaarden.
- 14u30-14u50** « *Voorkomen beter dan genezen* » door **Anouk Stulens**, directeur van Monumentenwacht vzw.
- 15u00-15u15** « *Vraag en antwoord in verband met beveiliging* » door **Rob Buelens**, inspecteur, Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed.
- 15u20-16u00** « *Het KIK et het kerkmeubilair* »
Christina Ceulemans, departementshoofd KIK
Marjolijn Debulpaep, wetenschappelijk attaché KIK.
- 16u00** Slot en facultatief gelegenheid tot bezoek aan het KIK.

Het project “open en gastvrije kerken”

door **Marc Huynen**, stichter en voorzitter van de stichting Open kerken

Historiek

Een vacantiereis in Finland eind juni 1998. Een landkaart met een aantal open kerken die tijdens de zomer konden worden bezocht. De ontdekking van het belangrijkste deel van het fins erfgoed : open en gastvrije kerken. Onthaal wordt vaak verzorgd door jonge enthousiaste jongeren.

Zij zijn meestal actief bezig. Zij spelen orgelmuziek of hebben een andere bezigheid. In elke kerk een gastenboek, informatiefolders in verschillende talen vaak met een anekdote die het unieke karakter van elke kerk bestempelt. Het was een mooie ervaring.

Mei 2005

Ik word lid van de kerkfabriek van de Sint-Remigiuskerk in het dorpje Saint-Remy-Geest in Waals-Brabant. De kerk was enkele jaren geleden gerestaureerd en verkeerde in goede staat.

De kerk was buiten de erediensten gesloten. Ik vond dat dit niet kon, stelde het idee voor van de open kerk aan de leden van de kerkfabriek. Daar was al eerder aan gedacht maar men wist niet goed hoe daarmee beginnen.

De start was gegeven Het werk begon....

DE ELEMENTEN VAN HET PROJEKT

1. een identiteit: een logo-een naam
2. een duidelijk objectief op kort en lang termijn
3. een duidelijk concept gebaseerd op uitgebreide informatie over gelijkaardige projecten in het buitenland.

3.1.Het concept

- Een netwerk opbouwen van open kerken in heel het land .
- Alle erkende godsdiensten kunnen deelnemen
- Zij aanvaarden de verplichtingen van een handvest :

Het projekt "open en gastvrije kerken"

2

3.1.1. handvest

- De kerk moet minstens open gehouden worden gedurende
 - 4 uur per dag en 3 dagen per week
 - 8 opeenvolgende weken tussen 1 juni en 30 september
- De kerk zorgt voor een onthaal met brochures over de kerk, informatie over het parochiaal leven, een gastenboek en een gastvrije sfeer (bloemen, achtergrond muziek..)
- Leden van de onthaalploeg opleiden
- Het opstellen en bijhouden van een volledige inventaris van het roerend kerkelijk patrimonium en deze voorwerpen beveiligen
- Het logo "Open kerken" mag gebruikt worden in alle brochures en publicaties over de kerk en om bezoekers naar de kerk te leiden. Het logo "Open kerken" is een gedeponeed merk en mag enkel onder die vorm gebruikt worden.
- Het recht om het logo te gebruiken kan ingetrokken worden als blijkt dat de aangegane verplichtingen niet nageleefd worden.

3.1.2. Een vier-talige brochure

3.1.3. Een straatplaat met het logo "Open kerken", de naam van de kerk en de openingsperiode en uren.

3.1.4. Een onthaalstand met gastenboeken voor volwassenen en kinderen

3.1.5. Een viertalige website

3.1.6. Een documentatiemap met veiligheidsadviezen en richtlijnen voor een open en gastvrije kerk.

HET ONTHAAL ORGANISEREN :

PROFIEL VAN DE BEZOEKER BEPALEN.

Wie bezoekt mijn kerk ?

Hoe leren wij de bezoeker beter kennen en hoe houden wij contact ?

VOORZIEN

Hoe organiseren wij het bezoek ?

Welke signalisatie voorzien wij , waar wordt die geplaatst ?

Opmaken van een checklist voor de verantwoordelijke van het onthaal

INFORMATIE VERSCHAFFEN OVER HET LEVEN IN DE PAROCHIE

INFORMEREN

- Onthaalpanelen en infopanelen - (tijdig bijhouden en vernieuwen)
 - goed zichtbaar
 - leesbaar (korte teksten)
- Audioguides - DVD voorstellingen

Het projekt "open en gastvrije kerken"

3

- Brochures in verschillende talen
 - Vertrekpunt : het plan
 - historiek
 - roerend erfgoed
 - een anecdote

VEILIGHEIDSADVIEZEN

- Inventarisatie
- Kostbare voorwerpen bevestigen en beveiligen, eventueel groeperen indien nodig sommige waardevolle objecten die moeilijk te beveiligen zijn uitlenen aan een museum.
- Churchwatch : Richtlijnen geven aan de bewoners rond de kerk
- Extra toegangen tot de kerk sluiten
- Een diefstal onmiddellijk melden aan de politie en de verzekeringsmaatschappij.

4. een ploeg van enthousiaste ervaren medewerkers

De bestuurders van de stichting zijn:

- Marc Huynen , voorzitter
- Kannunik Ludo Collin,, ondervoorzitter
- Marguerite Berebard, secretaris
- Christian Hins, penningmeester
- Martine Van den Bergen, mede-stichtster en bestuurder
- Frans Huon, Catherine Dewulf, G erald Hayois, Nicolas Vryghem, Pierre de Lovinfosse, Fran ois-Xavier R emion, Pierre Louis.

De Sint-Baafskathedraal als open en gastvrije kerk. Belang van de open kerk op religieus vlak

door **Kannunik Ludo Collin**, rector van de St-Baafskathedraal in Gent,
voorzitter van het CRKC en vice-voorzitter van de stichting Open kerken.

De Baafskathedraal is het in Gent het drukst bezochte monument. Jaarlijks bezoeken meer dan een half miljoen mensen deze kerk. Die bezoekers zijn onder te verdelen in twee grote categorieën:

- de groepen
- de individuele bezoekers of kleine groepen, gezinnen...

Die eerst categorie zijn vooral groepen die een bezoek brengen aan de stad Gent, waarbij zij naast de andere monumenten (gravensteen, Sint-Niklaaskerk....) ook een bezoek brengen aan het de kathedraal en ook speciaal komen voor het Lam Gods. Zij worden ofwel begeleid door een eigen gids ofwel doen ze een beroep op een gids van een van de Gentse gidsenorganisaties: De Gidsenbond, Gandante of Visit.

Omdat de tweede categorie vaak een beetje aan zijn lot was overgelaten werd 10 jaar geleden de onthaalploeg van de Sint-Baafskathedraal opgericht. Die onthaalploeg telt intussen ongeveer 40 leden. Zij zijn tijdens het hoogseizoen (Pasen tot Allerheiligen) elke dag met enkelen aanwezig in de kathedraal, in de periode Allerheiligen tot Pasen tijdens het weekend.

De 'onthalers' zijn vrijwilligers die de individuele bezoekers en kleinere groepen willen begeleiden bij hun bezoek aan de kathedraal. Nabij het hoofdportaal staat de 'onthaaltafel' waar enkelen plaats nemen en de bezoekers verwelkomen of op hun vragen antwoorden, vaak vragen van zeer praktische aard : waar is het Lam Gods, is er een toilet, hoe kom ik in de crypte. Andere stellen meer gerichte vragen over een of ander kunstwerk of over de lopende restauratiewerken. Niet zelden begeleid één van de onthalers hen bij hun bezoek aan de kathedraal en tracht hen de kathedraal te helpen ontdekken niet louter op basis van de strikte historische gegevens en data maar vanuit een christelijk oogpunt: wat is een kathedraal, wat gebeurt hier op liturgische vlak met daarbij ook aandacht voor elementen die aansluiten bij de tijd van het jaar: kerstmistaferelen in de periode rond Kerstmis, verwijzingen naar het paasgebeuren in de paastijd ...Andere onthalers vatten post op een bepaalde plaats en geven van daaruit informatie over wat er uit die hoek te zien is, bv in de omgeving van de Rubbens, in de crypte, nabij de Vijdtkapel. Men neemt rustig de tijd om in te spelen op vragen en bemerkingen van de bezoekers.

De Sint-Baafskathedraal als open en gastvrije kerk. Belang van de open kerk op religieus vlak

2

De leden van de onthaalploeg krijgen op geregelde tijdstippen zelf vorming over een of ander deelaspect van de kathedraal: de geschiedenis van het kapittel, informatie over de bisschoppen van Gent, over de glasramen van de kathedraal.....Zelf maken sommigen van hen ook voor de collega's teksten over bepaalde werken en elementen van de kathedraal.

Onthalers worden gevonden enerzijds door oproepen via de media en anderzijds door mond-aan-mond reclame. Iedereen met enige belangstelling is welkom. Een aantal onder hen spreken één of meerdere vreemde talen, anderen houden het enkel bij Nederlands.

Er bestaan in Gent-Centrum ook onthaalploegen in de Sint-Niklaaskerk en de Sint-Michielskerk. Het 'onthaal' in de drie centrumkerken, Sint-Baafs, Sint-Niklaas en Sint-Michiels wordt gecoördineerd door de deken van de stad en het onthaal is opgenomen in de pastorale structuren van het dekenaat Gent-stad.

In de periode van de Gentse feestweek wordt het onthaal in de Sint-Baafskathedraal ook aangevuld door een groep jongen mensen van Arc, een internationale organisatie voor onthaal in religieuze gebouwen in Europa.

De onthaalploeg werkt op basis van vrijwilligheid en werkt ook totaal kosteloos voor de bezoekers. Er wordt ook vaker een beroep op hen gedaan door georganiseerde groepen van scholen en jongeren die bij hun bezoek aan de kathedraal toch net iets meer willen horen dan een technische uitleg van een gids.

Verzekeringscontracten

door **Eric Haegeman**, regioafgevaardigde van het Interdiocesaan Centrum

AANDACHTSPUNTEN VERZEKERINGEN

Het is de bedoeling om een aantal aandachtspunten mee te geven, op gebied van verzekeringen, wanneer we spreken over "Open en Gastvrije" kerken.

Uitgangspunt

Een kerk is gebouwd met als doelstelling het verzorgen van erediensten.

- De verzekeringen die afgesloten zijn, zijn ook hierop gebaseerd.
- Wanneer de bestemming van het gebouw (gedeeltelijk) verandert, dient ook de verzekeringsproblematiek anders bekeken te worden.

Welke verzekeringen?

- Burgerlijke aansprakelijkheid en rechtsbijstand.
- Objectieve B.A. bij brand en ontploffing.
- Lichamelijke ongevallen vrijwilligers.
- Arbeidsongevallen.
- Brandverzekering.
- Alle risico's.

Burgerlijke aansprakelijkheid en rechtsbijstand.

- Zijn de kapitalen voldoende?
- Zijn de vrijwilligers voldoende opgenomen?
- Is er een uitbreiding voorzien voor evenementen?

Objectieve burgerlijke aansprakelijkheid bij brand en ontploffing.

Wettelijk verplicht voor kerken met een oppervlakte van meer dan 1.000 m².

Lichamelijke ongevallen van de vrijwilligers.

Voldoet dit aan de verwachtingen van de vrijwilligers, m.a.w. financiële bescherming (behoud van de levensstandaard):

- Quid de voorziene vergoedingen?
- Quid leeftijdsgrens?

Brandverzekering.

- Zijn de kapitalen in orde?
- Quid clausules: - Voor rekening van wie het behoort.
 - Afstand van verhaal.

Alle risicoverzekering.

Voor tentoongestelde voorwerpen:

- In welke hoedanigheid: Eigenaar – gebruiker – huurder ...
- Permanent of tijdelijk.

INFO

Eric Haegeman, regio-afgevaardigde
vzw Interdiocesaan Centrum, dienst verzekeringen
Guimardstraat 1 - 1000 Brussel
0475 40 20 90 – e.haegeman@interdio.be - www.interdio.be

Verborgene parels in het stedelijk weefsel.

Het belang van collectieve en openbare ruimten in onze hedendaagse samenleving

door Ir **Thierry Goossens**, landscape architect

Aanleiding

Aanleiding voor deze presentatie is recent onderzoek naar de relatie tussen onderhoud, beheer, omvang en gebruik van openbare buitenruimten in het stedelijk gebied (Wageningen Universiteit, 2003).

In deze presentatie worden kerken als semi-openbare ruimte, vanuit een stedenbouwkundige benadering, vergeleken met openbare parken en begraafplaatsen. Deze waardevolle, maar kwetsbare gebieden worden vandaag getroffen door de gevolgen van een aantal actuele ontwikkelingen. De vergelijking tussen kerken en groene buitenruimten is waardevol, want het biedt meer inzicht in gemeenschappelijke problemen, het creëert een basis voor uitwisseling en het reikt aanknopingspunten aan voor een actieprogramma.

Ontwikkelingen

Verdichtingopgave

De druk op de ruimte binnen het stedelijk gebied neemt steeds grotere proporties aan. Deze druk wordt het sterkst beïnvloed door een actief - en vaak opportunistisch en eenzijdig - bouwbeleid van gemeenten en projectontwikkelaars. De bouwopgave is voor gemeenten een bijzonder attractieve opgave. Het genereert niet alleen extra inkomsten uit de verkoop van de grond. Een toename van het inwoneraantal gaat ook hand in hand met interessante uitkeringen uit de gemeentefondsen.

Verdergaande individualisering van de samenleving

Die heeft ertoe geleid dat het stedelijk netwerk bevolkt is geraakt met een breed sociaal-cultureel spectrum aan individuen en clubs. Het gebruik van de openbare ruimte krijgt een meer individueel karakter: joggen, vissen, de hond uitlaten, internetten,...

Gezamenlijke activiteiten worden steeds schaarser en vinden vaak een plaats in geïnstitutionaliseerde verenigingen en verdwijnen uit het dorps- of stadscentrum. Ook het buitenspelen van kinderen lijkt af te nemen. Uit recent Duits onderzoek blijkt, dat eenderde deel van de Duitse kinderen niet meer buiten speelt.

Steeds meer ``onderweg zijn``

De binding aan de plek heeft plaats gemaakt voor het ``onderweg zijn`` en de beweging. Moeiteloos wordt heen en weer gezapt tussen mondiale netwerken en lokale gebondenheid van werk en huis. Ontmoeting en stedelijkheid raken stilaan los van de openbare ruimte.

Onderweg zijn is de hoofdactiviteit in de openbare ruimte geworden.

Bezuiniging in onderhoud en beheer

Vele openbare groengebieden worden de laatste decennia blootgesteld aan achterstallig onderhoud en beheer. Vaak belanden deze open ruimten in een neerwaartse spiraal van verloedering, gebrek aan beheer en functieverlies. Het geeft de indruk dat de overheid, uit onmacht of door gebrek aan visie, geen controle kan krijgen op de ruimte.

Verborgen parels in het stedelijk weefsel.

Het belang van collectieve en openbare ruimten in onze hedendaagse samenleving

2

In parken gaat het zelfs zover dat allereerst de rozenperken en andere sierbeplanting eruit gaan. Vervolgens wordt het gras minder vaak gemaaid. Het korte wekelijks gemaaide gazon wordt vervangen door het hogere ruig gras, dat maandelijks wordt gemaaid. Het ruige gras wordt vervangen door de jaarlijks gemaaide wilde plantenberm. De lengte van het gras is daarmee een soort index voor de stand van de gemeentelijke economie.

Een vergelijkbaar fenomeen doet zich ook voor bij kerkgebouwen. Er wordt bezuinigd op het onderhoud en beheer van de gebouwen en op de directe omgeving.

Vele kerkhoven zijn bijvoorbeeld de afgelopen decennia gesaneerd, deels vanwege de behoefte om elders uit te breiden, deels vanwege de druk van externe factoren. In de plaats komen dan vaak verschrikkelijke tafereelen voor zoals bijvoorbeeld gigantische parkeerplaatsen.

Directe relatie met het gebruik

De hierboven geschetste ontwikkelingen hebben onder andere geleid tot een zichtbaar dalend gebruik van (semi-) openbare ruimten.

Als men nu niets onderneemt en niet meelift met een aantal ontwikkelingen, bestaat het risico dat financiële gelden zullen worden verdeeld op basis van het aantal bezoekerscijfers. Gevolg is dat vele kerkgebouwen en open groengebieden, die vandaag minder succesvol presteren, blootgesteld zullen worden aan bezuinigingen met onvermijdelijk verloedering en sloop als gevolg. Hier ligt een reëel gevaar verscholen!

In België wordt door gemeenten (gelukkig) nog handenvol geld geïnvesteerd voor het conserveren van het cultuurpatrimonium, met name vooral kerkgebouwen. Dit is een goede zaak, maar die kerken worden vervolgens maar enkele uren per week opengesteld voor nog maar 10 tot 15 procent pratikerende gelovigen. De vraag is hoelang de overheden nog bereid zullen zijn hierin te willen investeren?

Zolang een gemeente bereid is het onderhoud te betalen, kan een dergelijke overmaat aan ruimte blijven bestaan. Maar hier is voor vele beheerders juist een probleem ontstaan. De beheerder heeft vaak geen andere keus dan het beheer te extensiveren.

Opgave en scenario-ontwikkeling

Hieronder worden een aantal scenario's voorgesteld, waarin kwetsbare kerkgebouwen en open groengebieden zich opnieuw kunnen ontwikkelen als bijzondere en aantrekkelijke knopen in het stedelijk netwerk. De belangrijkste opgave bestaat erin hoe deze, vaak geïsoleerd geraakte gebieden, op basis van hun specifieke kwaliteiten, weer een positieve bijdrage kunnen leveren aan de directe omgeving en vice versa en op welke wijze sloop kan vermeden worden.

Scenario 1 : Inzetten op specifieke kwaliteiten, deze openbaren en inpassen in het stedelijk netwerk

Niet alleen de kwaliteit van de inrichting en het betekenisvolle gebruik maakt een ruimte waardevol. Ook eenvoudig ingerichte en weinig gebruikte openbare ruimten kunnen aantrekkelijk zijn.

Hierin ligt een uitdagende opgave voor vele kerken en open ruimten! Bijvoorbeeld als onderbreking van het stedelijk veld, als geruiststellend uitzicht of zomaar als stille plekken in de stad.

Juist wanneer elders de intensiteit groot is, zijn dergelijke onderbrekingen waardevol. Het contrast tussen intensief en extensief wordt dan opgevoerd. Deze tastbare oasen van rust zijn een welkome toevoeging aan de rijkdom van de stad als belevingsgenerator. Ze zorgen voor ontspanning en lucht ten opzichte van verdichting en intensivering elders.

Deze opgave begint bij het regelmatig openstellen van kerken en groene ruimten en het verzorgen van een gastvrije inkom. Dit zijn essentiële basisprincipes om uit te groeien tot warme, rustige en gastvrije plaatsen waar mensen, om welke redenen dan ook, even op adem kunnen komen.

Hierin heeft de beheerder een initiërende rol.

Verborgen parels in het stedelijk weefsel.

Het belang van collectieve en openbare ruimten in onze hedendaagse samenleving

3

Inzetten op deze “verborgen” kwaliteiten biedt nieuwe kansen om uit te groeien tot bijzondere knopen in onze netwerksamenleving. Knooppunten in de netwerksamenleving worden nu nog teveel bekeken vanuit de verkeersstromen. Als vanuit de activiteiten van de netwerkstedeling of -dorpeling wordt gekeken, zoals boodschappen doen, kinderen ophalen, even ervaringen uitwisselen, rust opzoeken, dan zouden de knopen wel eens dichter bij huis dienen komen te liggen. Er zouden in het stedelijk netwerk veel meer knopen en knooppjes wenselijk zijn, dan vanuit verkeersoogpunt alleen bekeken. Hierin kunnen kerken, parken en begraafplaatsen in het netwerk opgenomen worden en zich ontwikkelen als potentiële brandpunten van (semi-) openbaarheid, activiteit en uitwisseling. Deze knopen krijgen hierdoor terug diepte en plek in het stedelijk weefsel en hun voortbestaan wordt hierdoor gewaarborgd.

Deze opgave vergt een integrale samenwerking met gemeenten en diensten zoals het KIK en Toerisme Vlaanderen, die reeds beschikken over een rijk cultuurhistorisch en recreatief netwerk.

In dit netwerk zouden kerken en verwaarloosde groene ruimten zich als knooppjes moeten ontwikkelen en terug betekenis krijgen in de netwerksamenleving.

Scenario 2 : Comprimeren in omvang

Wanneer de onderhouds- en beheersgelden fors zouden terugdringen is comprimering of verdichting van de ruimte een alternatief. Het comprimeren van openbare ruimte kan samengaan met het verbeteren van de inrichting en het schoon, heel en veilig houden van de plek.

Door een deel van de ruimte af te stoten kan de beheerder zich richten op het werkelijk essentiële. De ruimte wordt kleiner, maar beter ingericht en beter te onderhouden.

Dit is een niet te onderschatten opgave. Het vergt een visie van de beheerders op de totale onderhoudskosten en het vergt de samenwerking met gebruikers en bewoners om tot acceptatie te komen van het idee, dat de ruimte wel eens zou moeten inkrimpen. Dit kan alleen als er een aantoonbare kwaliteitsverbetering tot stand komt in kwaliteit van inrichting, in onderhoudsniveau, in gebruik, in betrokkenheid en in veiligheid. Dit kan door verhoging van beheersgelden, maar het is ook mogelijk met gelijkblijvende onderhoudsbudgetten.

Scenario 3: Uitgeven

Wanneer voorgaande scenario's geen garanties bieden tegen sloop, is totale uitgifte nog een wenselijk scenario. Dit betekent dat de ruimte volledig in particulier of collectief eigendom wordt uitgegeven. Het kerkgebouw krijgt een nieuwe bestemming, maar behoudt zijn cultuurhistorische waarde en uitstraling naar de omgeving toe.

Conclusie

Het conserveren van weinig gebruikte gebieden is geen eenvoudige opgave in een context waarin de grondmarkt steeds sterker de aanblik van het (stads-) landschap bepaalt.

Om het voortbestaan van deze kwetsbare ruimten te waarborgen moet men meeliften met actuele en toekomstige ontwikkelingen en hierop anticiperen.

Men moet “durven” de deuren weer open te stellen om toenemende verloedering en sloop een halte toe te roepen. Het creëren van gastvrije en rustige knooppjes zal terug aanleiding geven tot heropleving en herwaardering van unieke parels. De stedelijke inbedding van deze bijzondere knooppjes biedt garanties voor een duurzame toekomst. Open de deuren!

Ir. Thierry Goossens, landschapsarchitect, thierrygoossens@yahoo.com

Het toeristisch belang van het projekt Open en gastvrije kerken voor de gemeente Hoegaarden

door **Frans Huon**, burgemeester van Hoegaarden

Hoegaarden is een gemeente van zesduizend inwoners, bekend sedert de 17de eeuw voor zijn bierproductie. Het zijn de brouwers van Hoegaarden die in 1754 de actuele Sint-Gorgoniuskerk lieten bouwen. Het is een rococokerk waarvan we binnen twee jaar de 250ste verjaardag van de inwijding vieren.

Historisch is Hoegaarden het sedert de veldslag van 1013 een enclave van het prinsbisdom Luik, binnen het hertogdom Brabant. Die veldslag herdenken we in 2013.

De oudere geschiedenis leidt ons 1025 jaar terug. Duizend jaar Hoegaarden is uitgebreid gevierd in 1981. Gedurende één dag in 2006 werd de 1025ste verjaardag herdacht. De geschiedenis gaat terug tot het graafschap Brunengeruz, waarvan Hoegaarden het centrum was. De laatste laatste gravin Alpaidis liet er de eerste kerk bouwen, een romaanse kerk met dubbele toren. De naam Alpaidis prijkt nu opnieuw op de Sint-Gorgoniusstoren, sedert de restauratie in 2006.

Hoegaarden pakt elk jaar, met Palmzondag, uit met nog een andere traditie. De Palmprocessie vierde vorig jaar haar 375ste jaar met een tentoonstelling. Ze is ouder maar de verjaardag verwijst naar de oudst beschikbare statuten van het nog steeds actieve Genootschap van de Twaalf Apostelen.

Deze elementen droegen bij tot de uitbouw van het toerisme in de gemeente.

- Palmzondagtraditie
- Monumentaal patrimonium
- De brouwtraditie, die sedert 1966 is heropgenomen door "Pierre Celis

Sedertdien is dat aangevuld met

- De bewegwijzerde Wandel- en fietspaden
- Herstel van het holle-wegenlandschap
- Creatie van het geologisch park met een versteend woud uitgegraven aan de E40
- De openstelling van de Tuinen van Hoegaarden in het voormalige kapittelpark
- De inwijding van een bezoekerscentrum rond de brouwactiviteiten 't Wit Gebrouw
- De creatie van nieuwe bieren bij minstens drie huisbrouwers

Het kapittelhuis fungeert als horecacentrum en toeristisch onthaal, gelegen naast de Sint-Gorgoniuskerk. Het toeristische activiteit wordt goed geacht voor 70 extra arbeidsplaatsen. Enkele logementshuizen spelen er recentelijk op in. De openstelling van de kerken en de creatie van een brouwerscentrum-nieuwe-stijl maken het individueel bezoek mogelijk, bovenop de klassieke groepsbezoeken.

Roerend erfgoed

Het patrimonium van de kerk is de jongste jaren verrijkt met een beveiligde schatkamer onder de toren. Rond de romaanse doopvont werden X kunstwerken verzameld uit de kapellen van Hauthem, Rommersom, Elst. Het bleek niet mogelijk om ze ter plekke veilig te bewaren. De gotische kapel van Hauthem was voordien slachtoffer van een kunstdiefstal.

Dat belet niet dat bijvoorbeeld in Meldert het patrimonium in kerk en grafkapel van de plaatselijke heilige Sint-Ermelindis werd bewaard en beveiligd. Dat geldt ook voor de kerk van Sint-Jan, met de haan en de hen op de toren, in Hoksem. In Rommersom werd bijvoorbeeld de calvarie ter plekke gerestaureerd en beschermd.

Stichting open kerken

STUDIEDAG OPEN EN GASTVRIJE KERKEN

Op dinsdag 13 maart 2007 om 9.00 uur op het KIK Jubelpark 1, Brussel

Het toeristisch belang van het projekt Open en gastvrije kerken voor de gemeente Hoegaarden

2

Met giften lieten de vrienden van de St.-Katrienkapel hun processievaandel herstellen. Gezien zijn onschatbare waarde werd de Palmezel met Christusbeeld in de schatkamer ondergebracht en gaat in de processie een waarheidsgetrouwe kopie rond. Een van beide stukken, we laten in het ongewisse welk, is uitgeleend voor tentoonstellingen in Hoegaarden en in Leuven in 2006.

Restauraties:

Sedert de jaren zeventig zijn contonue restauraties aan de gang. Professor Raymond Lemaire liet nieuw licht schijnen in de kerk van Hoksem. Tegelijk werden de kapellen van Hauthem en Aalst en de kerk en een kapel in Outgaarden aangepakt. Buurtwerk zorgde voor het onderhoud in Elst en Gaat. Recentelijk richtte de parochie de gloriëtte in de tuin van de histosche pastorie in als een Sint-Franciscuskapel.

De overheid beëindigde de restauratie van de toren van Sint-Gorgonius. Monumentenwacht bewaakt die kerk en andere gebouwen. Men wijst op mogelijke aanvullende ingrepen op verschillende plaatsen.

In Meldert is de Sint-Ermelindiskerk uitwendig gerestaureerd. Binnen werd de ondergrond onderzocht en moeten de schilderwerken en de restauratie van muurschilderingen volgen.

Een winstpunt is de restauratie, in 2005-2006, van de kerk van St.-Rochus in Overlaar. Ze behoort tot het klooster Mariadal en ligt in een park met vijver. Door de overeenkomst met ce zusters en de inzet van een vriendenkring is het gebouw voortaan toegankelijk. Het barokke interieur dient als decor voor cultuurdagen. Sint-Rochus ligt nu ook mee op de bewegwijzerde kapellenwandeling.

Herbestemming:

Het gemeentebestuur en de parochies kiezen voor een polyvalent gebruik van de gerestaureerde monumenten. De gemeente bouwde wel een polyvalent sportcomplex maar ziet, tenzij de noden veranderen, voorlopig af van de bouw van een theaterzaal. Voor concerten wordt gebruik gemaakt van de Sint-Gorgoniuskerk. Zopas beleefden we een literaire avond van Hubert Damen en Karel Vingerhoets in de St.-Rochuskerk van Overlaar. Op 1 april is er ook een concert in de kerk in Hoksem. Op 23 juni vindt het Voices festival plaats, gespreid over de dag, in de kerken van Sint-Gorgonius, Sint-Katrien en Sint-Rochus, en de kapel van het Sint-Janscollege in Meldert.

Rommersom vormt een geval apart. De Vlooiënkapel gewijd aan Sint-Servaas behoort tot de parochie Sint-Lambertus. De kapel van Rommersom is in handen gegeven van een vzw die het gebouw in stand houdt en occasioneel gebruikt voor wijkgebonden culturele evenementen. De hoofdkerk van Sint-Lambertus behoort sedert 1977 door ene grenscorrectie ter hoogte van de E40 bij de stad Tienen. Deze romaanse kerk is de oudste van de streek. Pogingen om met een vriendenkring er een museumbestemming aan te geven mislukten. Sedert de verschuiving van de bebouwing in de jaren zeventig en de bouw van een tweede kerk aldaar, is het gebruik voor de eredienst problematisch geworden.

Publicaties

Sedert de publicatie van de Geschiedenis van Hoegaarden door ereburger pastoor Vandervelpen in 1954, is de interesse van heemkundigen en historici almaar gegroeid. Talrijk zijn de publicaties rond het brouwersverleden en frequent verschijnen geactualiseerde wandelgidsen. Voor de 250 verjaardag van de Sint-Gorgoniuskerk wordt een en ander voorbereid. De jongste jaren verschenen monografieën over de Heren van Meldert en hun kerk, de kapel en de calvarie van Rommersom en over het kapittel van de kerk van Hoksem. Een boek over de palmezeltraditie.

Een tweede boek over de palmezelprocessie verscheen in 2006, door Knapen en Valvekens. Dit boek bevat een aantal bijdragen en een tentoonstellingscatalogus over het fenomeen van de Palmezelprocessie in West-Europa, die werden geschreven naar aanleiding van de Palmezelprocessie in Hoegaarden en de tentoonstelling die bij die gelegenheid werd opgezet.

De jongste decennia zijn in Hoegaarden, met toelagen van de Gemeenschap en de provincie, grote sommen besteed aan restauratie van het kerkelijk erfgoed. De inspanningen zijn nooit voltooid. De restauratie van de Sint-Gorgoniusstoren in 1970 diende 35 jaar later worden overgedaan. De restauratie van de kapel van Hauthem werd in 1969 feestelijk gevierd maar belette niet dat het dakgebinte vorig jaar opnieuw moest worden hersteld. Deze en andere investeringen staan niet ter discussie. Om het draagvlak te verbreden zijn toerisme en cultuur dankbare medespelers. Publieke belangstelling houdt monumenten leefbaar. De start van de Stichting Open Kerken wordt zeker in Hoegaarden op applaus onthaald.